

В. Д. Понікаров, С. М. Попова,
Л. М. Попова, Д. В. Назаренко

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗАХИСТ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів*

Київ
«Центр учбової літератури»
2012

УДК 347.7(075.8)
ББК 67.404я73
П 68

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1/11-7671 від 11.08.2010 р.)*

Рецензенти:

Матюхіна Н. П. – доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного права Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого;

Заруба В. Я. – доктор юридичних наук, професор Національного технічного університету "ХПІ";

Лукін В. О. – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту ННІ ПФКМ Харківського національного університету внутрішніх справ.

Понікаров В. Д., Попова С. М., Попова Л. М., Назаренко Д. В.
П 68 Правове забезпечення, організація та захист господарської діяльності.
Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 328 с.

ISBN 978-611-01-0342-8

Призначено для студентів, що навчаються за напрямами підготовки «Міжнародні відносини», «Політологія», «Географія», а також для широкого кола читачів.

Розглянуто загальні принципи господарювання в Україні, правові основи трудових, кредитно-розрахункових та зовнішньоекономічних відносин підприємств, проблеми організації контролю фінансово-господарської діяльності підприємницьких структур. Особливе місце в роботі відведено організації судового захисту законних прав та інтересів суб'єктів господарської діяльності.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

УДК 347.7(075.8)
ББК 67.404я73

ISBN 978-611-01-0342-8

© Понікаров В. Д., Попова С. М.,
Попова Л. М., Назаренко Д. В., 2012.
© Центр учбової літератури, 2012.

ЗМІСТ

Вступ	5
1. Правові основи здійснення господарської діяльності	7
1.1. Загальні принципи господарювання в Україні	7
1.2. Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності ..	10
1.3. Суб'єкти господарювання та їх види.....	14
1.4. Господарські товариства.....	20
2. Легалізація суб'єктів господарювання	28
2.1. Державна реєстрація суб'єктів господарювання.....	28
2.2. Ліцензування певних видів господарської діяльності	34
2.3. Патентування, сертифікація та стандартизація підприємницької діяльності.....	38
2.4. Державна підтримка суб'єктів господарювання	41
3. Правове регулювання трудових відносин підприємств	42
3.1. Трудові правовідносини та державна політика України у сфері зайнятості населення.....	42
3.2. Трудові договори.....	50
3.3. Організація заробітної плати	61
3.4. Дисципліна праці та правові засоби її забезпечення	68
3.5. Порядок вирішення трудових спорів.....	79
4. Господарсько-договірні правовідносини. Господарсько-правова відповідальність	86
4.1. Господарські договори та їх функції.....	86
4.2. Порядок укладання господарського договору та виконання господарських зобов'язань	91
4.3. Заходи із забезпечення виконання господарських зобов'язань...94	
4.4. Відповідальність за порушення господарських зобов'язань.....	99
5. Порядок здійснення банківських операцій підприємства	104
6. Організація облікового процесу на підприємстві та функції аудиту в ринковій економіці	110
7. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання	132

8. Правове регулювання торговельної діяльності суб'єкта господарювання	142
8.1. Загальні правила організації торгівлі	142
8.2. Особливості продажу окремих груп товарів	147
8.3. Торгівля на ринках	151
8.4. Порядок застосування реєстраторів розрахункових операцій... 154	
9. Ринок фінансових послуг.....	157
9.1. Види фінансових послуг та порядок їх надання	157
9.2. Порядок створення та діяльності фінансових установ.....	159
9.3. Державне регулювання ринку фінансових послуг.....	162
9.4. Наслідки порушення законодавства у сфері надання фінансових послуг.....	166
10. Господарські ризики та їх мінімізація	169
10.1. Загальні положення про господарські ризики.....	169
10.2. Значення страхування у господарській діяльності	172
10.3. Договір страхування та його зміст.....	178
10.4. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування	186
11. Контроль за здійсненням господарської діяльності	192
11.1. Роль економічного контролю в ринкових умовах.....	192
11.2. Органи, що контролюють фінансово-господарську діяльність в Україні	197
11.3. Державні податкові інспекції та їх функції.....	207
11.4. Порядок проведення перевірок за додержанням податкового законодавства.....	209
12. Захист прав суб'єктів господарської діяльності в господарському суді.....	214
12.1. Учасники та докази господарського судочинства.....	214
12.2. Подання позову та порядок ведення судових засідань	226
12.3. Судові рішення	235
12.4. Особливості справ про визнання боржника банкрутом	243
Контрольні питання, тести для самоконтролю	249
Ситуаційні завдання	256
Рекомендована література	264
Глосарій.....	269
Додатки	295

ВСТУП

Характерною рисою сучасного суспільства є розвиток широкого кола господарських відносин, що регулюються нормами права та які передбачають взаємну юридичну й економічну відповідальність суб'єктів цих відносин. А отже, фахівці в галузі економіки та менеджменту повинні володіти глибокою правовою культурою та розумінням соціальної цінності правових норм, уміти використовувати їх для захисту законних інтересів як держави в цілому, так і окремих юридичних і фізичних осіб. У зв'язку з цим саме життя включило до порядку денного питання підвищення якості правової підготовки економічних кадрів.

В умовах реформування економіки в напрямі ринкового ведення господарства зростає роль юридичних норм, що регулюють відносини, які виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності. Але на сучасному етапі формування ринкових відносин, як зазначають вітчизняні та зарубіжні дослідники, діяльність багатьох органів державної влади та місцевого самоврядування не завжди сприяє розвитку цих відносин у нашій країні. І саме чинне законодавство має бути надійною гарантією порушених прав усіх суб'єктів господарської діяльності. Тому знання норм основних галузей права, які регулюють господарську діяльність, є важливою умовою для ухвалення оптимальних рішень у сфері економіки, фінансів, оподаткування, управління виробництвом, організації праці та заробітної плати. Тому до програми підготовки студентів Харківського національного економічного університету напрямів «Економіка і підприємництво», «Менеджмент», «Облік і аудит» було введено комплексну дисципліну «Правове забезпечення, організація та захист господарської діяльності».

Метою даного посібника є формування у студентів послідовної системи знань у сфері правового регулювання господарських відносин. Це є дуже важливим, оскільки від неухильного дотримання на практиці правових норм багато в чому залежить ефективність

національного виробництва. І як свідчить досвід країн з розвинутою економікою, потреба у фахівцях зі знанням економіки та права збільшується приблизно вдвічі кожні п'ять років.

Автори наперед виносять свою глибоку подяку усім небайдужим спеціалістам, науковцям та викладачам за конструктивні зауваження щодо структури та змісту посібника.